

O'QUVCHILARDA UZUNLIK TUSHUNCHASINI SHAKLLANTIRISH

Alimardonova Obida Turmuhammadovna
Zomin tumani 40-maktab boshlang'ich
sinf o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida uzunlik tushunchasini shakllantirish jarayonining pedagogik va psixologik asoslari yoritilgan. Uzunlikni sezish, taqqoslash, shartli va standart o'lchov birliklari yordamida o'lchash ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish usullari tahlil qilingan. Shuningdek, dars jarayonida ko'rgazmali vositalar, amaliy mashg'ulotlar va didaktik o'yinlardan foydalanishning ta'lim samaradorligiga ta'siri ochib berilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, uzunlik tushunchasi, o'lchov birliklari, taqqoslash, didaktik o'yinlar, ko'rgazmali vositalar.

Annotation

This scientific article examines the pedagogical and psychological foundations of forming the concept of length in primary school students. The methods for step-by-step development of skills in perceiving length, comparing objects, and measuring using non-standard and standard units of measurement are analyzed. In addition, the impact of using visual aids, practical activities, and didactic games during lessons on the effectiveness of education is revealed.

Keywords: primary education, concept of length, units of measurement, comparison, didactic games, visual aids.

Аннотация

В данной научной статье рассматриваются педагогические и психологические основы формирования представления о длине у учащихся начальных классов. Проанализированы методы поэтапного развития умений восприятия длины, сравнения объектов, а также измерения с использованием условных и стандартных единиц измерения. Также раскрывается влияние использования наглядных средств, практических занятий и дидактических игр на эффективность обучения.

Ключевые слова: начальное образование, понятие длины, единицы измерения, сравнение, дидактические игры, наглядные средства.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim tizimida matematika fanining asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarda miqdoriy tushunchalarni shakllantirishdan iborat. Shunday muhim tushunchalardan biri uzunlik tushunchasidir. Uzunlik tushunchasi o'quvchilarning

atrof-muhitni idrok etishi, buyumlarni o'zaro taqqoslashi va amaliy faoliyatda o'lchash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun uzunlik mavzusi kundalik hayot bilan bevosita bog'liq bo'lib, uni o'rganish jarayonida o'quvchilar real buyumlar bilan ishlash, o'lchash, solishtirish va xulosa chiqarishga o'rganadilar.

ASOSIY QISM

Uzunlik — bu buyumning fazodagi cho'zilganlik darajasini ifodalovchi miqdor hisoblanadi. Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, kichik yoshdagi o'quvchilarda matematik tushunchalar avvalo sezgi va idrok asosida shakllanadi. Shu sababli uzunlik tushunchasini o'rgatishda ko'rgazmali va amaliy faoliyatga alohida e'tibor qaratish lozim.

Uzunlik tushunchasi bolaning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi, aniqlik va tartiblilikka o'rgatadi hamda keyingi matematik bilimlar uchun poydevor vazifasini bajaradi.

Boshlang'ich sinflarda uzunlik tushunchasi quyidagi bosqichlar asosida shakllantiriladi:

Birinchi bosqich — sezish va idrok etish bosqichi bo'lib, bunda o'quvchilar buyumlarning uzun yoki qisqaligini ko'z bilan chamalash orqali aniqlaydilar.

Ikkinchi bosqich — taqqoslash bosqichi. Bu jarayonda buyumlar yonma-yon yoki ustma-ust qo'yilib, ularning uzunligi solishtiriladi.

Uchinchi bosqich — shartli birliklar yordamida o'lchash bosqichi. Masalan, qadam, cho'p, ip kabi birliklardan foydalaniladi.

To'rtinchi bosqich — standart o'lchov birliklari bilan ishlash bosqichi bo'lib, bunda santimetr, desimetr va metr tushunchalari kiritiladi.

Uzunlik tushunchasini o'rgatishda ko'rgazmali metod, amaliy mashg'ulotlar va didaktik o'yinlar samarali hisoblanadi. O'quvchilar chizg'ich yordamida o'lchash, sinf jihozlarini solishtirish, rasm va sxemalar bilan ishlash orqali bilimlarini mustahkamlaydilar.

Didaktik o'yinlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va bilimlarning mustahkam o'zlashtirilishiga xizmat qiladi.

O'quvchilarda o'lchov birliklari haqida tasavvurni shakllantirish quyidagi natijalarga olib keladi:

- * O'quvchi atrof-muhitni miqdoriy jihatdan idrok etadi.
- * Matematika va fizika fanlari o'rtasida integratsiya kuchayadi.
- * PISA va boshqa xalqaro baholash tizimlarida mantiqiy savollarga javob berish ko'nikmasi oshadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarda uzunlik tushunchasini shakllantirish uzluksiz va tizimli jarayon hisoblanadi. Dars jarayonida ko'rgazmali vositalar,

amaliy mashg'ulotlar va o'yin elementlaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi. Uzunlik tushunchasini puxta egallagan o'quvchilar kundalik hayotda va keyingi ta'lim bosqichlarida bu bilimlardan samarali foydalana oladilar. Tadqiqotlarning amaliy ahamiyati sifatida shuni aytishimiz mumkinki, har bir o'qituvchi, pedagog, boshlang'ich sinf o'quvchilariga dars berish jarayonida, didaktik-o'yin texnologiyalaridan foydalanganda, o'quvchilarning bilimlari yanada oshadi, mustahkam bo'ladi, shuningdek, bu usullar yordamida o'quvchi dars davomida, guruh bilan ishlashga, o'zining fikrini mustaqil bildirishga, masalaga hamma tarafdin yondashishga, mulohaza yuritishga, mavzular doirasida bilimlarini umumiy qilib, dars davomida zerikib qolmaslikka, aksincha, dars tugamasdan davom etishini xohlashiga erishamiz. Pedagog esa, metodlardan foydalangan holda o'tilgan mavzularni o'quvchilarga takrorlatishga, ularni baholashga, darsning o'zgacha o'tilganligiga, o'quvchilar bilan fikr almashishga, o'quvchilarning darsga nisbatan qiziqishlarini orttirishi mumkin bo'ladi. Bunda o'qituvchi didaktik-o'yin texnologiyalarining talablariga rioya qilishi kerak. Umuman olganda didaktik-o'yin texnologiyalaridan foydalanish darslarni rang-barang, qiziq bo'lib o'tishiga hozirgi vaqtda talab ancha yuqori va bu usullar yordamida tashkillangan darslar kutilgan natijalarni beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. I.V.Repyova boshlang'ich sinf matematika darsligi 3- sinf . Novda nashryoti. Toshkent -2023
2. M.Jumayev Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. Toshkent -2022
3. R . A. Movlanova ,B.S.Abdullayeva, M.K.Shirinov, M.M. Rustamova Boshlang'ich ta'lim metodologiyasi. Toshkent -2003
- 4.www.ziyonet.uz.
- 5.www.pedagog.uz.